

Література

1. Захарін С.В. Ефективне поєднання інвестицій та інновацій в умовах перехідної економіки// Проблеми науки.– 2007.– №3. – С. 2–9.
2. Захарін С.В. Стимулювання інвестиційної та інноваційної сфер діяльності корпоративних структур // Проблеми науки.– 2007.– №6. – С. 23–28.
3. Інвестування української економіки: Монографія / За ред. А.І. Сухорукова. – К.: Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2005. – 440 с.
4. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / За ред. д-ра екон. наук Л.І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552 с.
5. Конкурентоспроможність національної економіки / За ред. д-ра екон. наук Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2005. – 582 с.

УДК 502:658.11

Іщенко Д.В.

Науковий керівник – Лисенко С.М.

МОНІТОРИНГ ШЛЯХІВ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОЇ УТИЛІЗАЦІЇ ТВЕРДИХ ВІДХОДІВ НА ВУГІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ДОНБАСУ

Ми живемо у час науково-технічних перетворень. Створення нових технологій, речовин та матеріалів – все це відбувається завдяки науково-технічному прогресу. У світі зареєстровано більш ніж 9 млн. видів штучно отриманих хімічних речовин. Близько 300 тисяч видів їх надходить у продаж. Величезні масштаби отримав штучний синтез органічних речовин: у 1950 році світова промисловість виробляла їх 7 млн. тонн, а у 1985 році - вже 250 млн. тонн. Асортимент штучних органічних речовин перевищує 2 млн. назв. Багато з них токсичні для живих організмів, але гранично допустимі концентрації (ГДК) розроблені тільки для 4,5 тис. з них, ГДК для речовин, що токсичні для рослин та тварин, не розробляються взагалі.[5] Для більшості забруднюючих речовин відсутні методи реєстрації їхньої наявності в природному середовищі. Широкомасштабне споживання ресурсів та матеріалів веде до зростання кількості відходів. У середньому в промисловості тільки 1 — 1,5% споживаних ресурсів включається в кінцевий корисний продукт. Решта — це відходи, що забруднюють природне середовище. Загальний їхній об'єм в світі оцінюється в 600 млн. тонн на рік. Прискорений розвиток цивілізації привів до деградації екосистем. Стало зрозуміло, що земна біосфера й екосистеми різних рівнів мають обмежені можливості до самовідновлювання в умовах постійного впливу людської діяльності. Нерегульоване зростання продуктивних сил, в тому числі населення Землі, призводить до збільшення матеріальних потреб. Це, в свою чергу, збільшує навантаження негативного антропогенного впливу на природу: забруднюються внутрішні водойми, моря та площі лісів, вичерпуються мінерально-сировинні та біологічні ресурси. Протягом ХХ століття екологічна ситуація погіршилась настільки, що екологія отримала домінуючий статус в системі суспільних цінностей. Виникла об'єктивна необхідність взаємоузгодження виробничої діяльності будь-якої країни в світі з вимогами ресурсно-екологічної безпеки її існування, а також врахування потреб майбутніх поколінь у життєвих ресурсах. Тому сучасні підприємства не можуть обійтись без відображення екологічної політики у своїх стратегічних планах. Через це екологічна політика підприємств є актуальною проблемою не тільки окремих регіонів та країн, а і людства в цілому. Екологічна політика кожного окремого підприємства формує реальний стан речей в країні.

Питанням екологічної політики займалися такі вчені як Васюкова Г.Т.[2], Семенов В.Ф.[5]. Ними були розглянуті загальні принципи екологічної політики в країні та у світі в цілому. Але не була розглянута проблема екологічної політики підприємств окремих регіонів. Тому метою роботи є моніторинг екологічного стану в Донецькому регіоні та дослідження досвіду розв'язання про-

блеми ефективної утилізації твердих промислових відходів. Для досягнення мети були розглянуті такі завдання: теоретичні аспекти екологічної політики підприємств, проаналізовано сучасний екологічний стан регіону та запропоновані методи вирішення даної проблеми.

У сучасній науковій літературі екологічна політика визначається як система заходів, пов'язаних з впливом людини на природу. Виділяють такі види екологічної політики: глобальну, державну, регіональну, місцевого рівня та екологічну політику на рівні підприємства.

Кожна країна піклується про збереження, використання та відтворення природних ресурсів, вирішує протиріччя між потребами суспільства та можливостями природи, займається екологічною освітою своїх громадян. В Україні у формуванні екологічної політики приймають участь законодавча, виконавча та судова гілки влади. Законодавчо екологічна політика підтримується законами та актами щодо охорони довкілля. Тому підприємства мають дотримуватись цієї загальнодержавної політиці. Так закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлює дисциплінарну, матеріальну, адміністративну і кримінальну відповідальність за порушення природоохоронного законодавства, заподіяння шкоди навколишньому середовищу або створення реальної загрози від його заподіяння. Залучення до відповідальності не звільняє винних від відшкодування заподіяної шкоди навколишньому середовищу[1].

Сучасний екологічний стан території Донеччини можна охарактеризувати як кризовий, що сформувався протягом тривалого періоду нехтування об'єктивними законами розвитку та відтворення природно-ресурсного комплексу України. Протягом десятиліть в Донецькій області перевага надавалась розвитку сировинно-видобувної, металургійної, енергогенеруючої, хімічної та інших найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості. В поєднанні з недосконалим правовим та економічним механізмом захисту природного середовища, низькою забезпеченістю та ефективністю захисних споруд, а також низьким рівнем екологічної свідомості суспільства – це призвело до небезпечного екологічного стану у Донецькій області. В незалежній Україні на державному рівні визнано, що треба здійснювати політику щодо охорони довкілля, яка б з екологічного погляду забезпечувала сталий розвиток довкілля, ефективно зниження та попередження негативного впливу на зовнішнє середовище. Але незважаючи на це, в Донецькій області 78% припадає на екологічно небезпечні галузі виробництва. Серед них металургійна галузь виробництва складає 42%, видобувна – 16%, виробництво електроенергії – 11%, хімічна, нафтохімічна промисловість та виробництво коксу – 9%.[4]

Однією з найважливіших екологічних проблем в Донецькій області є вугільні відходи. Під час видобутку вугілля щорічно на поверхню з надр піднімають близько 1 млрд. м³ порожньої породи. З неї утворюють терикони, які займають тисячі гектарів родючої землі. В Донбасі на кожного жителя припадає приблизно 4 тис. тонн відходів вуглевидобутку. Вони складають 1,3 тис. териконів, з яких 35% здатні до самозаймання. Причому при горінні терикону в радіусі до 3 км на ґрунт осідають сірка та її сполуки, нашатир, фенол і інші отруйні речовини. Крім того, відвали самі по собі займають великі земельні площі. Також неможна не зважати на те, що терикони мають потенційну загрозу вибуху. Такий випадок мав місце 1966 року у м. Димитрів. Проте з видобутком донецького вугілля кількість відходів порожньої породи щорічно зростає на 10% через роботу на більшій глибині з менш потужними вугільними пластами[3].

Дану проблему можна вирішити, якщо розглядати відходи вугільної промисловості як вторинні матеріальні ресурси – відходи виробництв, що на даному етапі розвитку науки і техніки можуть бути використанні у народному господарстві. Нині існує декілька варіантів застосування відходів вугільної промисловості. Один з методів – це використовувати відходи для заповнення порожнеч вироблених шахт, при виробництві будівельних матеріалів, мінеральних добрив, у дорожньому будівництві.

Для дорожнього будівництва придатні 70% пустих порід, для виробництва цементу - 24%, щебеню - 30%, кераміки - 16%, силікатної цегли - 10%. Проте, поки використовується не більше 5% подібних відходів[5].

Інший метод передбачає утилізацію териконів з метою видобутку з них вугілля. За оцінкою експертів вони містять 7-10% першокласного вугілля[6]. Прикладом застосування цього методу на практиці може виступити зареєстрована в Люксембурзі компанія «Coal Energy SA». Її активами в

Україні є 10 вугільних шахт, об'єднаних в асоціацію «Надра Донбасу» і НВО «Механік». На рахунок цієї компанії три перероблені терикони, з яких було вилучено вугільну складову, а рештою було заповнено покинутий кар'єр на околиці міста. В результаті цього було звільнено великі площі землі від відходів та скорочено кількість парникових викидів у атмосферу[3;6].

Перевагами цього методу є максимальне використання вторинних матеріальних ресурсів, та звільнення від них земельних ресурсів, які можуть відводитись під забудови або паркові території. Крім того за рахунок скорочення парникових викидів з'являється можливість застосування механізму Кіотського протоколу, який передбачає торгівлю квотами на викиди парникових газів в атмосферу.

Зараз «Coal Energy» планує наростити видобуток вугілля з відвалів на 50% порівняно з попереднім періодом, до 0,9 млн. тонн. З цією метою компанія планує освоїти капкладення у розмірі 2 млн. дол. на реконструкцію вугільно-збагачувальної фабрики «Сніжнянська». Очікується, що за рахунок цього вдасться істотно збільшити глибину переробки відвалів.[3]

ТОВ «Антрацит», що входить до НВО «Механік» планує фінансувати даний проект за рахунок коштів від продажу одиниць скорочення парникових викидів в рамках механізму, передбаченого Кіотським протоколом. Очікується, що модернізація збагачувальної фабрики в м. Сніжному дозволить зменшити емісію парникових газів на 494,1 тис. тонн в еквіваленті. Це буде досягнуто за рахунок запобігання горіння вугільних відвалів у Донецькій області та зниження викидів метану з шахт. Цьому, в свою чергу, посприє заміна вугілля, що видобувається в шахті, на вугілля з відвалів. Виходячи з поточної ринкової вартості одиниці встановленої кількості (1 ОВК = 1 тонн CO₂) близько 7,5 – 8 євро, та скорочення емісії газів на 494,1 тис тонн, дохід компанії складе за мінімальною ціною 3 706 тис. євро. [3]

Таким чином фінансування та застосування нових технологій підприємствами вугільної промисловості в обробці териконів є перспективною та економічно вигідною екологічною політикою в Донецькому регіоні. В країнах з розвинутою економікою утилізація відходів у тому числі вугільних відвалів досягає 70-80%. В Україні та країнах СНД цей показник складає 12-15%. Незважаючи на велике екологічне значення, підтримка утилізації вугільних відвалів в нашій країні не є пріоритетною, а тому екологічна політика в цьому напрямку залежить лише від ініціативи окремих підприємств.

Література

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»// Відомості Верховної Ради України (ВВР) – 1991 – N41 – ст.546.
2. Васюкова Г.Т., Грошева О.І, Екологія: підручник – К.:Кондор, 2009. - 524 с.
3. Воронцов Ігор, Золоті терикони [Електронне джерело]// <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2012/01/29/267493>
4. Екологія Донеччини [Електронне джерело]// <http://vesna.org.ua/txt/sxid/ecol/index.html>
5. Семенов В.Ф., Михайлюк О.Л., Галушкіна Т.П., Крусір Г.В. та ін., Екологічний менеджмент: Навчальний посібник / М-во освіти і науки України, ОДЕУ. –К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.
6. Коробчук Сергій Терикони: «брудні» гори, що можуть збагатити і очистити Донбас [Електронне джерело]// <http://tyzhden.ua/Economics/43624>

УДК 005.915

Коробко О.М.

Науковий керівник – Лисенко С.М.

ФІНАНСОВІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ринкова економіка пропонує становлення і розвиток підприємств різних організаційно-правових форм, заснованих на різних видах приватної власності, поява нових власників, - як окремих громадян, так і трудових колективів підприємств.